

Eero Aro
Sodan lapset

SODAN LAPSET

Eero Aro

SODAN LAPSET

© 2015 Eero Aro

Päällys ja taitto: Books on Demand

Kustantaja: BoD – Books on Demand, Helsinki, Suomi

Valmistaja: BoD – Books on Demand, Norderstedt, Saksa

ISBN: 978-952-318-255-4

Matkustaja juna tulla kolisteli Lahden rautatie asemalle, jarrut kitisee ja natisee, juna pysähtyy nytkähtäen. Matkustajia laukkuineen kassineen ja pussineen alkaa purkautua laiturille.

Lähtevät matkustajat nousevat junaan.

Aseman kaijuttimesta rämähmtää rämisevä metalinen ääni, matkustaja juna Helsinkiin lähtee hetken kuluttua laiturilta kaksi.

Kiipeän jenkki kassi kädssä muiden perässä vaunuun, heitän kassin verkkohyllylle, istahdan ikkunan viereen.

Veturi viheltää, juna nytkähtää liikkeelle, matka alkaa.

Rata kiskojen jatkoista alkaa kuulua rytmikäs dug dug .

Ohi vilahtelee tuttuja asemia Okeroinen Herrala Riihimäki.

Nytt sitä mennään eikä meinata.

On jännityksen ja vapauden tunne rinnassa.

Jollain tavalla vaistosin etten enään koskaan palaisi takaisi olemaa, vain käymään.

Matkan päämääränä on merimiestyön välitys toimisto Katajanokalla Helsingissä.

Eletään kevät talvea 1953 ja minä olen viisitoista vanha.

Kansakoulun kuusi luokkaa on saatu valmiiksi, sekä 250 tuntia jatko opetusta.

On opittu helmitaulu, murtoluvut, katekismus, isä meidän ja laulettu siniristi lippume, johtaja opettaja Aino Mattilan opastuksella.

Viimeiset kuukaudet on hiottu kirveen vartta jatko opetuksena Pyhäniemen koululla, lähellä Hollolan kirkkoa.

Työ elämätäkin on jo saatu kokemusta lyhyessä ajassa niin paljon ettei kaikkien työn antajien nimet edes mahtuneet veroilmoitukseen.

Tässä niistä muutamia.

Etelä Suomen Sanomat, Stark Johan, Teriahon metalipuristamo, Oma Puu, Lahden Niklaamo, Tampellan Hakkuu työ maa.

Korvissa soi äidin evästyksset, siust ei tuu mittää, ja vaarin kommentointi, siust ei tuu ko vippar sälli, sen olin saanut kuulla useamman kerran.

Meinas ukko levitä liimauksistaan, kun kerran satuin kysymään, mkä siust sit tulloo?

Sie et miule jäpittäis jos sie oisit miu lapsein, tuhisi vastaukseksi kun henki alkoi taas kulkea.

Erään kerran oli Hannu veljeltä mennyt sukset pahasti ristiin papan kanssa, heitti pappaa saksilla, vaan ei osunut, saksat jäivät seinään töröttämään.

Mutta eipä mennä ajan edelle.

Synnyin 29/8 1938 Jääskessä, Rouhialan kylässä, lähellä Ensoa Bertan ja Gunnarin rakkauden lapsena.

Talvisota alkoi vuotta myöhemmin, isä lähti sota toimiin, ja minä äidin kanssa evakkoon.

Meidät sjoitettin länsi Suomeen, Euraan.

Äiti sai työtä sota teolliuuteen alistetusta Ahlströmmen navetasta, sinne oli siirretty Alhströmmen Karhulassa ollut pumppu tehdas.

Luultavasti siellä valmistettiin pommeja tai granaatteja Suomen armeijalle.

Siltä ajalta on ensimmäinen hatara muisti kuvani.

Eräänä kesä päivänä menimme uimaan ja aurinkoa ottamaan Pyhäjärven rannalle.

Kävelemme polkua pitkin suurten iki honkien lomitse kohti hiekka rantaa, on aivan tyyni, sininen järvi kimaltelee puiden välistä.

On lämmin, valkea hieno pehmeä hiekka lämmittää ja hyväilee jalkoja. On niin hiljaista ja rauhallista, ei edes linnut visertele on hyvä olo.

Tuli väli rauha ja sen perään jatkosota.

Olimme palanneet muiden Karjalaisten mukana takaisin Karjalaan kotikyläämme Rouhialaan.

Nykyiseltä rajalta läheltä Imatraa näkyy Enso Gutseitin korsteenit.

Ensossa oli Enso Gutseitin paperi tehdas, siellä oli suurin osa sukua töissä.

Neuvosto tasavaltalaiset antoivat uuden nimen Ensolle sodan jälkeen, siitä tuli Svetogorski.

Kuitengin Enson toiminta jatkui Suomen puolella ja tunnetaan tänään nimeltä Stora-Enso.

Kovin paljon ei ole vielä muistikuvia Rouhialasta, vähän kuitengin.

Lähellä olivat Rouhialan voimalaitos, Imatran voimalaitos, Imatran rautatehdas ja Enson tehtaas. Niitä kävivät Neuvostoliiton pommittajat tervehtimässä. Päivällä tiirattiin taivaalle, jos oli hyvä näkyvyys näki pommi koneet pieninä täplinä taivaalla, moottorien jyrinä kuului aina.

Yöllä oli sitten enemmän katseltavaa kun valonheittimien kiilat risteilivät taivaalla ja ilmatorjunta tulitus toivotti vieraat terve-tulleiksi.

Jos tupa alkoi enemmän tärisemään juostiin kiireen vilkkaan perunakellariin sirpale suojaan.

Kerran kun hävittäjä sai siipeensä, putosi lähelle meidän kotia lentäjä jäi roikkumaan varjonsa kanssa mäntyyä.

Kylän naiset hakivat lentäjän heinähankot aseinaan alas puusta.

Laskuvarjosta saatiin esiliinoja lakanoita ja ties mitä.

.Saattoi lentäjäkin joutua koville seuraavana yönä, kun omat miehet oli kaukana juoksuhaudoissa pitkin Karjalan korpia ja tosi miehistä oli kova pula.

Anni mummo, äidin äiti asui lähellä naapuri kylässä Haskilla. Anni mummo oli pidetty ihminen.

Anni mummon hameen helmaan päästiin aina vähän nuoremman Pekka serkun kanssa turvaan kun maailma vainosi.

Erään kerran olimme menneet äidin kanssa kyläilemään kummitädin luo Jääsken kirkolle, oli syksy ja sadon korjuu aika, yhdessä kamarissa omenia koko lattia peitossa, mieli teki kovin mutta en uskaltanut pyytää.

Sota kiihtyi, maatistelukoneita tuli useammin ja myös pommikoneita.

Meille tuli taas lähtö evakkoon.

Äidin kassa lastattiin polkupyörän päälle niin paljon tavaroita kuin saatiin pysymään ja mahtumaan.

Sitten mentiin, minä työnsin ylämäessä tavara telineestä ja alämäessä jarrutin.

Ensimmäinen etaappi oli Imatra.

Maantiellä vaelti loputon letka pakolaisia länteen päin, mukanaan oli otettu kaiken mitä voi, myös karja otettiin mukaan.

Imatralla meidät pakolaiset lastattiin halko proomuihin, hinaajana toimi Saimaan liikenteessä oleva matkustaja laiva.

Minä äidin kanssa päästiin laivaan, joka oli tietegin tupaten täynä pakolaisia.

Määrä satamana oli Ristiina Savossa

Oli kaunis lämmin kesä päivä, matkasta väsyneen nukahdin täkille, lähelle reelingiä.

Siinä nukkuessa oli toinen kengkä pudonnut Saimaaseen.

Ristiinassa oli majoitus järjestetty Ristiinan kirkkoon.

Kirkko oli täynä hätääntyneitä häliseviä huolestuneita ihmisiä.

Jossain vaiheessa äiti oli hävinnyt väki joukkoon.

Oli siinä kauhun hetket pienelle yksi kengkäiselle pojalle, äiti ja kengkä hukassa.

Vielä monia vuosia myöhemmin painajais unessa tuli tapaus elävänä mieleen.

Ristiinassa saatiin myöhemmin väliaikainen majoitus jossain paikallisessa maatalossa.

Samassa talossa majoittui muitakin lähi sukulaisia, sekä samoin lähistöllä.

Jonkun ajan kuluttua saatiin uusi osoite, tällä kerralla Iitin Tapolaan, Urpaselle.

Urpasella saatiin asunnoksi talon tuvasta yksi nurkka.

Tapolasta muutimme naapuri kylään Sitikkalaa, Puolanteen kesä huvilaan, se oli iso ja pirun kylmä.

Sitikkalassa aloin koulun käynnin.

Henkiin jääneet sotilaat olivat kotiutuneet perheisiinsä, meidän isää ei vielä näkynyt. Oli joutunut käymään vielä Lapin sodan. Palasi sieltä aikanaa ja hävisi jonkun savotan halko metsään paremman työn puutteessa.

Sen verran oli kummingin jossain vaiheessa pysähtynyt kotona että sain Maija siskon.

Kerran oli äiti laittanut kannu kourassa hakemaan maitoa Maijalle Urpaselta.

Oli talvi tiet tukossa, menin hiihtämällä, paluu matkalla pellon ojaa ylittäessä kaaduin, maito lorahti lumeen.

Kannun pohjalle jäi pieni litku, pistin kourallisen lunta lisäksi.

Sai sitten Maija sisko huutaa nälissään, kun oli vain kupillinen huonoa maitoa jäljellä.

Isä palasi halko metsästä seuraavana keväänä ja muutimme Loikalan kartanoon.

Sota saaliina toi isä tuuman levyisen sotilas vyön, siitä sai persuksille oli aihetta tai ei.

Eräänä kesä päivänä lainasimme Loikalasta hevosen ja rattaat, äidin isän pappi Matin kanssa, menimme Anni mummoa vastaan Sitikkalan asemalle.

Mummo oli sairastunut kohtu syöpään, oli ollut sairaala hoidossa Helsigissä ja laittoivat sairaalasta kotiin kuolemaan.

Mummo lähti pois, haudattiin Iitin kirkolla.

Syksyllä, lähellä olevan Valkjärven jäädyttyä, menimme Pekka serkun kanssa jälle potkukelkkailemaan jää petti, vettä oli kuitengin niin vähän että jäin napaa myöten pohjaan seisomaan.

Yöllä näin unta, että iso isä Armas Aro, jota en ollut voinut koskaan edes tavata, kiskoi minut jälle takaisin.

Seuraavana päivänä oli keuhko kuume.

Joulu pukki oli tuonut putki jalaksisen maha kelkan, se hävisi, sitä oot jättänyt sen lumen alle kovisti äiti.

Naapurin Roope esitteli omatekoista tussariaan, piippu siinä oli tutun näköinen mahakelkan putki jalaksesta.

Keväällä lumien mentyä kelkka löytyi lähi metsiköstä, ilman toista jalasta.

Kymijoen Kaurakoskeen alettiin rakentamaan voimalaitosta.

Isä sai sieltä työtä kirves miehenä, ja sen valmistuttua, lähllä olevalta Jokioisten sahalta, myös kirves miehenä siellä.

Polkupyörällä kulki töihin, joskus tili päivänä unohti tulla kotiin, viinakaupasta oli haettu kaverien kanssa kassillinen kurjuutta.

Mikään pahempi ryyppy mies ei isä kummingaan ollut, ja omistansa piti aina huolta.

Kausalan Kaivomäeltä ostettiin vanha mökin rähjä, muutimme sinne.

Sota oli hävitty ja saatu rangaistukseksi raskaat sotavelat.

Radan varressa laskimme Itään päin menevien tavara junien vaujuja, usein oli kaksi veturia vaunu roikkaa vetämässä, Suomi maksoi sota velkojansa, ja ehkä ainoa maa Euroopassa joka niin teki.

Siitä oli hyötyäkin, oli töitä kaikille ja kun Hollannin padot murtui talvi myrskyssä viisikymmen luvulla, niin voitiin auttaa muutamalla kymmenellä puu talolla.

Toisen ja kolmannen luokan opinnot kävin Kausalan kan-

sakoulussa, neljännen ja viidenen, uudemmassa Sampolan koulussa.

Sosiaalista kassakäymistä alkoi myös ilmetä, oli pyhä koulu, raittius seura, ja liityin partio poikien Orava vartioon.

Myös kulttuuri tarpeisiis saatiin apua. Kausalan Ravilinnassa oli elokuva teatteri, menimme sinne Maijan kanssa katsomaan elokuvaa, Pikku Matti Maailmalla.

Osuus kauppaan tuli ensimmäiset karamellit ja limonaadit.

Aiemmin oli ollut vain nami muruja, ne oli pieneksi silputtua sakariini vedessä keitettyjä ja kuivattuja porkkana muruja.

Elin tarvikkeet oli edelleen säännöstelyssä, mutta valikoima alkoi lisääntyä.

Enimmiten oltiin omavaraisia. Meillä oli lehmä, sika, lammas, kanoja, kaneja ja kissa.

Perunat, juurikat ja kaalit kasvatettiin itse, säilöttiin maa kellarisiin.

Metsästä noukittiin sieniä, mustikoita ja puolukoita, pirun moinen homma.

Raaat tomatit ja omenat käärittiin sanomalehtiin ja kaivettiin vintille puruihin kypsymään.

Vapaa aikana liikuttiin paljon metsissä, lintujen pesät kiinosti kovin.

Leikkikalut tehtiin itse, samoin Joulukuusen koristeet.

Männyn kaarnasta sai laivoja ja autoja.

Katajasta tuli hyvä kaari pyssy.

Minun kengät oli puupohjaiset, nuoska kelillä lumi paakkuuntui pohjiin, niin oli vähän hankala kävellä.

Jostain oli saatu vanhat saappaan varret, niihin suutari neuloi kumiterät. Kyllä kelpasi mennä kouluun, kun oli aidot kumiterä saappaat.

Kesällä kuljettiin paljas jaloin.

Naapuri mökissä asui Miettisen perhe, heillä oli Maijan ikäinen tytär, Kaija, olivat tulleet jostain Savosta.

Eräänä päivänä Maija selitti Kaijalle, sie oot Savolainen, mut mie oonkii Ryssä, miksi tynkä Suomen ihmiset meitä siirtolaisia yleisesti nimittivät.

Syksyllä ennen koulun neljännen luokan alkamista oli pääsy kokeet oppikouluun, elikä lukioon.

Olin ollut kokeissa, mutta pummasin, ensiksi useimmat hakijat olivat jo käyneet neljännen luokan, siis vuoden vanhempia, sekä että, olin unohtanut valmistautua, vaikka siitä oli ollut jo keväällä puhetta.

Oli perunan kaivuu aika, muu perhe oli peruna pellola, kun tulín kokeista.

Kerroin äidille uutiset, ja saman tien kysyin, voinko pyrkiä uudelleen vuoden kuluttua?

Ei meillä ole varaa kouluttaa niin vanhaa miestä, tuli tyly vastaus.

Kuumat kyyneleet valuivat pitkin kylmiä poskia, siinä perunoita kaivaessa.

Olin saanut parantumattoman haavan sydämeeni.

Tosin se unohtui sillä kerralla, suhde äitiin oli yhtä hyvä kuin ennenkin, toin äidille Timotei heinään pujoitettuja metsä mansikoita ja luonnon kukkia.

Vasta aikuisena vuosia myöhemmin tapaus muistui mieleen silloin tällöin.

Episodi saattoi osittain vaikuttaa negatiivisesti koko elämän kaareeni.

Kansa koulun kuudes luokka alkoi taas uudessa koulussa. Tällä kerralla Hälvälän koulussa Hollolassa.

Olimme myyneet Kausalan mökin ja muuttaneet Lahteen Elsa mummon luo.

Isä oli saanut rintamamies tontin Pirttiharjun asutus alueelta, rakensimme sinne omakoti talon.

Olin isän apuna opin käyttämään sahaa, kirvestä, vasaraa ja vatupassia.

Samaan aikaan pyrin Lahden poikien valmistavaan ammattikouluun, ja pummasin taas.

Kouluun pyrkijöitä paljon, paikkoja vähän.

Isän maa auttoi lapsiansa matkaan kivisellä polulla mahdollisuuksien mukaan.

Isä ja äiti saivat työtä Enso-Gutseitin Tornatorin tehtaalta, siellä oli myös töissä tuttaviamme Karjalasta sekä sukulaisia.

Meidä perhe oli myös lisääntynyt, oli tullut pari veljeä lisää, ensin Hannu sitemmin Jouko.

Myös he olivat lyhempiä aikoja Gutseitillä.

Olin tullut siihen ikään kun aletaan tarvita tasku rahaa, sitä hankittiin eri tavoin.

Koskaan ei tullut edes mieleenkää pyytää kotonta, edelleen oli niukkaa vaikkei eletty puutteesakaan.

Luokka kaverin Empun, Seppo Lampinen, kanssa kaupusteltiin ja nikkaroitiin kukka telineitä, postilaatikoita, lintu lautoja sekä yhtä sun toista.

Myytiin Joulu ja Pääsiäis kortteja.

Kun ostettiin raaka-aineita kukka telineisiin sopenkorven lauta tarhalla oli pyyhe kumi taskussa.

Mitta mies kirjasi paperi lapulle 20 metriä pyörö rimaa, maksamaan mentäessä pyyhittiin nolla pois, maksettiin vain kahdesta metristä, jäi enemmän katetta.

Jos löydettiin metalliromua mentiin sitä myymään Illen romu liikkeeseen.

Punnitsemaan mentäessä romukasojen välistä meni ukko edellä ja me perässä.

Napattiin siitä ukon kasoista lisää romuja vaaalle laitettavaksi.

Ukko osti omat romunsa moneen kertaan.

Poika sakissa pelattiin sököä ja venttiä salaa kimppeen, jälkeenpäin jaettiin voitot kristillisesti tasan.

Rahan hankitaan oli monia keinoja, tärkeintä oli, ettei jäänyt sohvan kannelle istumaan, taskussa oli aina rahaa, vaikka rajoitettiin.

Talvi iltoina tavattiin kavereita Petsamon hiihto majalla, alettiin tupakoimaan.

Musiikin jukeboksista voi valita haluamaansa musiikkia, ykkösenä oli Aavan meren tuolla puolen, ja Tiikeri Hai.

Majalla tapasi myös alueen kaunottaria, mitään vakavampaa suhdetta ei syntynyt.

Empun kanssa oli jo pitkään suunniteltu, koulun loputtua lähdetään merelle.

Asioista oli otettu selvää, ikä raja, mitä työtä voidaan saada, missä on merimiestyön välitykset ja niin edelleen.

Esteetömyys todistukseen oli väärennetty isän ja äidin nimet ja sitä myöten saatu merimies passit.

Kevät talvella 1953 toimin Etelä Suomen Sanomien aamulehden jakajana Pirttiharjun omakoti alueella.

Jaettavana on 64 lehteä, aamulla ylös kello 04.00 kahlaan polvia myöten lumessa, kadut vielä auraamatta.

Joissain taloissa näkyy jo valoja, neljän kymmenen watin lamppu killuu keittiön pöydän päällä.

Sytyttelevät tulia helloihinsa aamukahvia varten.

Rappari Höglund oli valittanut ettei ole saanut lehteäänsä, mistä minä sain rutinaa ja palkan alennuksen.

Sinä aamuna tungen kaikki 64 lehteä rapparin postiluukusta sisään, on sitten sinä aamuna paljon lukemista.

Oli tullut aika tehdä unelmista totta.

Isän ja äidin mentyä töihinsä pakkasin osan vähistä tavaroistani purje kangkaiseen jenkki kassiin. Lähdin kävelemään bussi pysäkillle.

Jouduin menemään Elsa mummon mökin ohitse, tykätty ja pidetty ihminen.

Mummo tiesi aikeeni, useamman kerran oli variottanut, sie älä mää merelle.

Ikkunan ohi mennessäni en uskaltanut katsoa oliko mummo ikkunassa., mutta olin varma sieltä se verhojen välistä puoli salaa kurkki, ja itkeä tihuutti, tiesi minne olin menossa.

Elsa mummo oli myös luotettu ja minulle uskottu ihminen.

Mummo oli myös saanut kovan elämän kohtalokseen.

Kolme sotaa oli joutunut kärsimään.

Sisällis sodassa jäi nuorena leskeksi, kun isän isä, Armas Aro, teloitettiin vakoilijana Imatralla.

Jäi yksin huoltajaksi neljä pienen lapsen kanssa, joista isä oli vanhin 7 vuotias.

Nuorin, vielä syli vauva kuoli heti kohta nälkään kun rinnoista ei tullut maitoa, oman ravinnon puutteen takia.

Iso isä Armas Aro, ei edes ottanut osaa kapinaan. Ruuan loputtua kotona lähti Imatralle hankkimaan ruokaa.

Omaiset olivat myös varoittaneet menemästä sinne, minä en ole tehnyt mitään pahaa kellekkään, ei minun tarvitse mitään pelätä, oli sanonut lähtiessään. Käsivarteen oli kuitengin laittanut punaisen nauhan jolla indikoi kuuluvansa työläisten leiriin.

Iso isä oli lähtenyt pari vuotta aikaisemmin Ameriikkaan paremman elämän toivossa, ja oli nytt tienattuaan matkarahat tullut hakemaan perhettään sinne.

Armas työskenteli siihen aikaan väliaikaisesti putkimiehenä Enso-Gutseitin tehtailla ja oli myös aktiivisena mukana ammatit yhdistys liikkeessä.

Se riitti. Imatralla tultuaan pidätettiin välittömästi vakoilijana.

Kolme päivää istui putkassa, sitten vietiin Imatran voimalaitoksen turbiini hallin seinää vasten teloitettiin siihen ampumalla.

Ruumis lempattiin Vuokseen.

Teloituksen suoritti Ikivalkea, joka oli sukulainen äidin puolelta.

Mummo oli saanut tapahtumasta heti tiedon, istui 2 vuorokautta Vuoksen rannalla varttumassa milloin Armas tulee sieltä virran mukana.

Minulle kertoi, sieltä tuli ruumiita yhtä mittaa en saanut tunnistettua kuka oli Armas.

Mummo pysyi leskenä koko loppu elämänsä, ja jos ei ollut poliittista kantaa sitä ennen niin sen jälkeen oli.

Meille lasten lapsille oli hyvä mummo, aina teki parhaansa antoi vähästänsä jos oli mitä antaa.

Sinne jäi mummo verhojen taakse nyyhkyttämään, kun kiipesin bussiin joka vei minut Lahden keskustaan.

Juna matka Lahdesta Helsinkiin ottaa reilun tunnin.

Hesassa ensimmäinen tehtävä oli löytää yö maja, hotellit ja matkustaja kodit olivat tietengin liian kalliit laihalle kukkarolleni.

Pursimiehen kadulta löytyi yhteis majoitus, Rälläkkä.

Siellä oli ikä rajana 18 vuotta, valehtelin olevan jo kahdeksantoista, ei ne varmaan uskoneet, ottivat kummingin vastaa, sain peti paikan.

Siellä asuikin perin värikästä väkeä, sai tutustua mitä erilaisiin ja ihmeellisiin elämä kohtaloihin, ja epä onnistumisiin.

Heti seuraavana päivänä läksin asioita hoitelemaan.

Ensin merimiesunioniin liittymään mukaan unioniin. Sitten myllyyn, merityöväilykseen , niinkuin sitä merimiesten kesken kutsuttiin.

Jätin nimeni messipoikien listalle.

Päivittäin kello 12 oli huuto jossa ilmoitettiin vapaat paikat ja laivat, se oli jännää.

Karjalan kunnailta vuoden vanhana alkanut evakkomatka vei minut kymmeneksi vuodeksi leppoisille, mutta myös myrskyjen raivoamille maailman merille.

Myöhemmin työskennellessäni mitä erilaisimmissa tehtävissä kaikissa maan osissa ja mantereilla, sain tavata paljon elinkeinoelämän ja politiikan vaikutusvaltaista aatelistoa, sekä myös tavallisia mieleen jääviä arkipäivän ihmisiä.

Matka on ollut jännittävä, tapahtumarikas ja joskus myös vaarallinen. Se on nyt tässä kuvitettuna kaikkien luettavissa.

ISBN 978-952-318-255-4

www.bod.fi

